

Tarja Alakörkkö-Perkiö

HÄÄMARSSEJA HENGELISESSÄ KANSANMUSIIKISSA

HÄÄMARSSEJA HENGELISESSÄ KANSANMUSIIKISSA

Tarja Alakörkkö-Perkkiö
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Musiiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Tarja Alakörkkö-Perkkiö

Opinnäytetyön nimi: Häämarsseja hengellisessä kansanmusiikissa

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: (26+0)

Opinnäytetyöni ajatus syntyi työkokemukseni ja harrastukseni myötä. Työskenneltyäni kanttorin sijaisena muutaman vuoden, huomasin seurakuntalaisten usein toivovan, ettei toimituksissa soisi aina samat musiikit kuin muilla. Kun kansanmusiikki on lähellä sydäntäni, ja olin törmännyt useisiin kansanperinteestä kumpuaviin häämarsseihin, kiinnostuin tutkimaan asiaa tarkemmin.

Työn tavoitteena oli tutustua meidän omaan musiikilliseen historiaamme ja tehdä työn avulla omaa suomalaista kansanperinnettämme tutummaksi myös muille kirkkomuusikoille. Opinnäytetyön alussa tutustaan kansanmusiikkiin käsitteenä, sen historiaan ja nykyisyyteen. Seuraavaksi tutustutaan Pohjanmaan kruunuhääperinteeseen ja avioliiton vihkimisen historiaan. Tarkastelen myös hääpelimanniperinnettä erityisesti kruunuhäissä.

Työhön liittyy äänite, jossa on esimerkkejä häämarsseista hengellisessä kansanmusiikissa. Äänitteellä esitettävistä kappaleista, ja niiden liikkumisesta soittajalta ja kylältä toiselle, on tarkempi esittely työssäni. Kansanmusiikille aikoinaan ominainen liikkuminen ja periytyminen soittajalta toiselle ilman kirjoitettuja nuotteja, ja tämän vaikutus on myös mielenkiintoinen asia työssäni. Äänitteellä häämarsseja esittää RoiMu-yhtye. Yhden marsseista soitin alkuperää kunnioittaen kaksirivisellä haitarilla, ja yksi marssi soitettiin harmonikka-urut-kokoonpanolla.

Tärkeimpinä lähdemateriaaleina oli hääideasivusto internetissä ja kansanmusiikin kirjallisuus, joista löytyi myös nuotteja äänitteen häämarsseihin. Kirjallisuutta osoittautui kuitenkin olevan varsin vähäisesti, ja internet-lähteitä onkin käytetty sekä häiden historian että kansanmusiikin ja hääpelimanniperinteen löytämiseksi.

Asiasanat: Kansanmusiikki, häämarssit, kirkkomusiikki, pelimannimusiikki

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme, option of Musician, Church Music

Author: Tarja Alakörkkö-Perkkiö

Title of thesis: Wedding marches in spiritual folk music

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: (26+0)

The concept for my thesis came from my work experience and my hobby. After working as a temporary substitute cantor for a few years I noticed members of the parish wishing for different music throughout masses. Since folk music is dear to me, and I had come across multiple wedding marches coming from folk traditions, I became intrigued with researching the topic closer.

The aim of the thesis was to get introduced into our own musical history and with this work introduce our own Finnish traditions to other church musicians. In the beginning of the thesis the topic of folk music is introduced, the history and the today of the matter. Next the crown wedding tradition in the Ostrobothnia is introduced and also the history of weddings. I will also examine the tradition of wedding folk musicians in crown weddings.

This thesis also includes a recording with examples of wedding marches in spiritual folk music. A further introduction of the songs and the way these songs have moved from one village to another is included in my thesis. The feature of travelling and spreading of songs from one musician to another at a time when sheet music was not available and the influence of it is also an interesting part of my thesis. The wedding marches in the recording is played by the ensemble RoiMu. I played one of the marches with a traditional two-row accordion, a Diatonic button accordion in order to honour the origins of the tradition, and one was played with a composition of an accordion and the organ.

The most crucial sources for this thesis were an online wedding ideas page and literature of folk music which contained sheet music for the recording to be made. Literature seemed to be scarce however, and internet sources have been used for information about wedding history, folk music and wedding folk musician traditions.

Keywords: folk music, wedding marches, church music, folk musician

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KANSANMUSIIKKI	8
2.1	Kansanmusiikin perinteet	8
2.2	Kansanmusiikki tänään	8
3	KRUUNUHÄÄPERINNE	10
4	HÄÄMARSSIT KRUUNUHÄISSÄ	12
5	HÄÄPELIMANNIT	14
6	LIITEÄÄNITE	16
6.1	Napoleonin marssi	17
6.2	Marsch	17
6.3	Järvelän Antin marssi	18
6.4	Häämarssi	18
6.5	C-duurimarssi ja Storstugans marsch	19
6.6	Häämarssi Hauholta	20
6.7	Mos-Leanders brudmarsch	20
6.8	Porilaisten marssi	21
7	POHDINTA	23
	LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Olen soittanut harmonikkaa pienestä työstä lähtien. Koen sen olevan edelleen pääinstrumenttini, ja vaikka olen opiskellut harmonikansoittoaikin Sibelius-Akatemiassa klassisen musiikin puolella, olen aikuisiällä ajautunut myös kevyemmän musiikin pariin entisessä työssäni Rovaniemen kaupungin kansalaisopiston musiikin tuntiopettajana. Kansanmusiikin laaja-alaisuus oli minulle yllättävääkin, samoin sen haastavuus monilta osin. Tutustuin Kaustinen Folk Music Festivaliin toistakymmentä vuotta sitten, kun minua pyydettiin sinne esiintymään. Luonnollisesti kävin festivaalialueen konserttien ja pelimannilavojen esitysten ohella kuuntelemassa Kaustisen kirkossa järjestettyjä konsertteja. Ihastuin suuresti niin kutsuttuun hengelliseen kansanmusiikkiin.

Olin Rovaniemen seurakunnassa kanttorin sijaisena muutaman vuoden ajan. Lisäksi olen ollut säästämässä erilaisia seurakunnan tapahtumia ja toiminut keikkakanttorina jo kymmenvuotiaasta alkaen. Kanttorin työtä tehdessäni huomasin, että seurakuntalaiset kaipaavat kovasti vaihtelua seurakunnan musiikkielämäänkin. Törmäsin usein tilanteeseen, jossa hääparit tai hautaan siunattavan omaiset toivoivat kuulevansa toimituksissa jotakin tavallisuudesta poikkeavaa. Lukuisia kertoja minua toivottiin kanttoriksi juuri harmonikansoitto-aitoni vuoksi. Musiikkitoiveissa oli niin häihin kuin hautajaisiin toisinaan ”jotain kansanmusiikkityylistä”.

Mietin ensin tekeväni tämän opinnäytetyön aiheesta Hengellinen kansanmusiikki. Keskusteltuani aiheesta Oulun Ammattikorkeakoulun opettajien kanssa, päädyimme kuitenkin rajaamaan aihetta häämarsseihin. Etsiessäni tietoja pelimannityylistä häämarsseista päädyin tutkimaan enimmäkseen Pohjanmaan kuuluisaa kruunuhää-perinnettä ja sen musiikkia.

Kävin tässä opinnäytetyössäni läpi hieman hääperinteen historiaa Suomessa, samoin hieman kruunuhäiden historiaa. Aluksi kerrottiin myös yleisesti kansanmusiikista, sen eri alalajeista ja tyyleistä. Aineistoina käytin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja Internet-lähteitä. Haastattelin myös muutamaa kansanmuusikkoa, jotka ovat työssään tai sukuperinnön kautta tutustuneet nimenomaisesti Pohjanmaalla käytettyjen häämarssien historiaan ja musiikkiperinteeseen.

Työn taiteellinen osio päätettiin opinnäytetyötäni ohjaavan opettajani Jouko Tötterströmin kanssa toteuttaa äänitteenä. Käytettävissäni oleva aika oli rajallista, ja koska halusin mukaan vanhaa pe-

rinnettä kunnioittaen myös viulupelimannin, totesimme äänitteen olevankin ainoa toimiva vaihtoehto viulistinkin aikataulut huomioiden. Äänitteen tavoitteena oli tuoda esimerkkejä vanhoista pelimannihäämarsseista. Osa esimerkeistä on toteutettu vanhalla tyylillä, jossa melodia soitetaan viululla ja harmonikka ja harmooni säestävät. Yhden soitin kaksirivisellä haitarilla ja yksi marssi toteutettiin harmonikalla ja uruilla. Tavoitteena oli myös antaa äänitteen kuulijoille uudenlaisia kokemuksia ja toivottavasti innostaa kirkkomuusikoita tutustumaan myös meidän omaan historiaamme ja siitä kumpuaviin perinteisiin.

2 KANSANMUSIIKKI

2.1 Kansanmusiikin perinteet

Kansanmusiikilla tarkoitetaan lauluja ja sävelmiä, jotka ovat säilyneet kansan keskuudessa kuulonvaraisesti periytyvänä. Sille on luonteenomaista siirtyä esittäjältä toiselle muuntuen ja kehittyen matkan varrella. Varsinainen säveltäjä unohtuu varsin nopeasti. Vaikka tämän musiikkityylin niistä voisi toisin päätellä, eivät monet kansansävelmät ole alun perin tavallisen kansan parista, vaan niin kutsuuilta ylemmiltä yhteiskuntakerroksilta. Kansansävelmiä niistä on tullut, koska alku-perä on unohtunut. (Brodin, 1985, 136.)

Suomen kansanmusiikin voidaan ajatella olleen aina olemassa. Varhaisimpia esimerkkejä ovat työ- ja loitsumotiivit, sävelmerkit, karjankutsulaulut ja työrollit. Myös lappalaisten joiut, ortodoksiset itkuvirret ja kalevalamittainen laulurunous edustavat hyvin varhaista kansanmusiikkia. Arkkiveisuja alettiin painaa 1600-luvulla. (Sama, 136.)

Vanhin suomalainen kansanomainen soitinmusiikki koostui paimensoitoista. Vanhoihin kansallisiin soittimiin kuuluu esimerkiksi kantele ja erilaiset paimenten käyttämät soittimet, kuten erilaiset torvet, sarvet, huilut ja pillit. Suomalainen kantele on myös erittäin vanha kansanmusiikkiin yhdistetty soitin. Muualta lainatuista soittimista voidaan kansanmusiikissa mainita esimerkiksi jouhikko, eli jouhikantele, klarinetti, harmonikka ja viulu. (Sama, 136–137.)

2.2 Kansanmusiikki tänään

Kansanmusiikki on aikojen saatossa monipuolistunut, kenties myös sen ansiosta, että 1980-luvulla kansanmusiikkia alettiin opettaa myös Sibelius-Akatemiassa. Nykyisin kansanmusiikkia tehdään monella tapaa: esitetään vanhoja lauluja, niitä ehkä sovittaen uudelleen, tai sitten luodaan aivan uutta ohjelmistoa, johon yhdistetään sekä uutta että vanhaa. Puhutaan myös folk-musiikista, joka on kansanmusiikkityyliin sävellettyä musiikkia, johon on yhdistelty pop-, jazz- tai klassisen musiikin elementtejä. Esimerkkeinä uudemman kansanmusiikin taitajista voidaan mainita Värttinä, Frigg ja Piirpauke. (Wanha waruswäki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. 2006, viitattu 14.5.2020.)

Muistan Timo Alakotilan joskus sanoneen kansanmusiikin kuuluvan svengissä. Jousikäden toiminta on kansanmusiikissa erilaista, sitä tyyliä ei opi klassisen opinahjoissa. Itse harmonikansoitajana voisin sanoa samaa harmonikan palkeenkäytöstä. Harmonikan palkeen käsittely on toisentyypistä kuin klassisessa harmonikansoitossa. Samoin kosketus on hieman erilainen.

Olen kuullut taidetta määriteltävän käsitteenä niin, että taide on sitä, mikä on taiteeksi tehty. Kansanmusiikkikin on ajan myötä muuttunut ja kehittynyt, kuten kaikki musiikki. Nykyisin kansanmusiikkia soitetaan hyvin monilla eri soittimilla. Harmonikka, klarinetti ja viulu lienevät yleisimpiä. Myös huuliharppu on hyvin merkittävä kansanmusiikin parissa käytetty soitin. Hieman vähemmän käytettyjä soittimia ovat esimerkiksi kitara, mandoliini ja kontrabasso. Näiden ohella olen huomannut urkuharmoonin nostavan suosiotaan nykypelimannien käytössä. Harmoonilla on toisaalta vuosisadan perinne kansanmusiikissakin, mutta se on ollut aiemmin suosituimpi hengellisten laulujen piirissä. Joskus voi esimerkiksi yhtyeen instrumenttien kokoonpanosta havaita kansanmusiikin. Tuskinpa vaikka jouhikolla soitetaan kovin usein muuta kuin kansanmusiikkivaikutteista musiikkia. Kansanmusiikki on nykyään niin monipuolista, että sitä on vaikea lokeroida.

Kansanmusiikin arvostus on noussut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi Kautisen kansanmusiikkijuhlilla käy vuosittain kymmeniä tuhansia ihmisiä. Festivaali on yksi keskeisimmistä kansanmusiikkitapahtumista Pohjoismaiden ja Euroopan alueella. Erilaisia esiintyjiä ja esiintyjäryhmiä on satoja, edustaen sekä perinteistä pelimannimusiikkia että uudempaa folkmusiikkia. Festivaalin ympärille on aikojen saatossa rakentunut vahva kansanmusiikin alan osaamiskeskittymä, johon harrastuneisuuden lisäksi kuuluu koulutusta aina ammattikorkeakouluopetusta myöten, tutkimus-, tiedotus- ja palvelukeskus Kansanmusiikki-instituutti, sekä Suomessa ainutlaatuinen kansanmusiikin valtionosuusorkesteri Tallari. (Pro Kaustinen ry. 2020, viitattu 11.5.2020.)

Häämarssien osalta tietoa löysin muun muassa ”Häämusiikkia kielirajalla” -nimisestä julkaisusta, joka sisältää sekä tutkittua tietoa marssien alkuperästä, että nuotteja marsseihin.

3 KRUUNUHÄÄPERINNE

Alun perin avioliiton solmiminen ei tapahtunut kirkossa. Kirkollisella vihkimisellä ei ollut vaikutusta avioliiton oikeudellisuuteen juridisessa mielessä. 1100-luvulta lähtien oli avioliitto vain kahden ihmisen välinen liitto. Keskiajalle saakka kaksi sukua sopi avioliitoista keskenään. Vuonna 1686 katsoi kirkkolaki kirkollisen vihkimisen tarpeelliseksi. Pakolliseksi kirkossa solmittu avioliitto ei tuolloin vielä tullut, vaan vasta vuonna 1734 tuli kirkollisesta vihkimisestä ainoa lainvoimainen tapa solmia avioliitto. Siviiliavioliiton solmiminen tuli Suomessa mahdolliseksi vuonna 1917. (Kaivola, viitattu 14.5.2020.)

Hääperinteessä näkyivät alueelliset erot. Esimerkiksi Pohjanmaalla vietettiin mahtipontisia kruunuhäitä, Satakunnassa purpurihäitä. Häähistorian termistöä löytyy edellä mainittujen lisäksi muun muassa polskahäät ja itkuvirsihäät. Avioliittoon kuuluttaminen tuli tehdä kolmena peräkkäisenä sunnuntaina. Vasta sotavuosien jälkeen siirryttiin nykyiseen kertaluonteiseen tapaan. Keskiajalla kihlaus tapahtui kirkon ovella, josta hääpari vieraineen siirtyi morsiusmessuun kirkkoon sisälle. Keskiajalta 1950-luvulle asti oli sunnuntai yleisin vihkipäivä. 1800-luvulta 1900-luvun alkuun oli suuret, loistokkaat kihlajaispäivälliset yleinen tapa. Päivälliset järjestettiin morsiamen kotona. Myös kuuliaisjuhlia vietettiin 1800-luvulle asti, jopa kaikkina kolmena kuulutuspäivänä. (Sama, viitattu 14.5.2020.)

Perheen ja suvun kouluttautuneisuus, sivistyneisyys ja varakkuus näkyivät häissäkin jopa keskiajalta lähtien. Varakkuus näkyi esimerkiksi tarjoiluissa ja juhlien mahtipontisuudessa sekä muun muassa siinä, miten hääjuhlat tallentuivat tuleville sukupolville. Kouluttautuneempien sukujen juhlissa näkyivät myös muiden maiden vaikutukset. Vaikutteita tuli etenkin Ruotsista. Pyhäinpäivän seutu oli yleinen ajankohta häiden vietolle. Tuolloin oli sato jo korjattu ja tarjottavaa löytyi paremmin. Myös piioilla ja rengillä oli parempi mahdollisuus osallistua häihin. 1930-luvulle saakka häät olivat erittäin näyttäviä juhlia. Hääsuunnittelu saattoi kestää jopa vuosia. (Kaivola, viitattu 10.5.2020.)

Pohjalaiset mahtihäät eli kruunuhäät, joita vietettiin Etelä- ja Keskipohjanmaalla, sai nimensä morsiamen komeasta kruunusta, joka saattoi painaa useita kiloja. Myös juhlahuone koristeltiin yleensä

peilein, lakanoin ja tauluin. Hääpari vihittiin kaikkein hienoimman koristeen, morsiuistaivaan tai telan, alla. Kruunuhäitä vietettiin useita päiviä. Oli tavallista, että häät kestivät kolme päivää, mutta häitä saatettiin viettää jopa pari viikkoa. (HÄÄIDEASIVUSTO amoriini, 2019, viitattu 14.5.2020.)

Kruunuhäät olivat iso tapahtuma ja seremonia monimutkainen. 1800-luvulla oli aivan tavallista, että Pohjanmaalla häihin osallistui koko kylä, ja jopa naapurikylien väkeä. Sanonta kertoo pohjalaisten kihlajaistenkin olevan kuin savolaisten häät. Hääpäivä alkoi morsiamen kotoa. Häät vietettiin yleensä joko sulhasen tai morsiamen kotona. Itse vihkiminen tapahtui useimmiten joko kirkossa tai pappilassa. Monipäiväisten hääjuhlallisuuksien vietto loppui, kun hääjuhlatkin saivat kansainvälisempiä piirteitä. Sota-aika karsi osaltaan juhlien ylellisyyksiä, etenkin alempien tuloluokkien perheissä. 1970-luvulla kirkollinen vihkiminenkin muuttui vähäeleisemmäksi, lähinnä muodollisuudeksi. Tällöin myös kirkollisista vihkimisistä saatettiin kieltäytyä. (Sama, viitattu 14.5.2020.)

4 HÄÄMARSSIT KRUUNUHÄISSÄ

Häämusiikki yleisesti yleistyi jo 1600-luvulla. Musiikki on ollut niin kiinteä osa suomalaisten hääsemoniaa, että 1640-luvulla on jopa säädetty lailla, minkä verran soittajia saa häissä olla. Rahvaan häissä sai silloisen lain mukaan soittaa korkeintaan kuusi soittajaa. Myös kirkkoon saapuminen laulaen tai soittaen kiellettiin erillisellä säädöksellä. Ilmeisesti lakia ei kuitenkaan noudatettu, sillä talonpoikaishäissä 1700-luvulla pelimannit saattoivat morsiamen alttarille saakka ja alttarilta takaisin juhlatuloon. 1800-luvulla tätä saattumusiikkia alettiin kutsua häämarssiksi. (Merinen, Ahti, 2019, viitattu 15.03.2020.)

Hääparin saapuessa vihkipaikkaan soi yleensä häämarssi, samoin heidän poistuessaan vihkipaikasta. Tunnetuimpiin häämarsseihin voidaan lukea Felix Mendelssohn Bartholdyn Häämarssi Kesäyön unelma -näytelmämusiikista ja Richard Wagnerin säveltämä Morsiuskuoro Lohengrin-oopperasta. Kotimaisista häämarsseista käytetyimpiä ja tunnetuimpia lienevät Toivo Kuulan Häämarssi ja Erkki Melartinin näytelmämusiikista Prinsessa Ruusunen oleva Juhlamarssi. Nykyään on morsiusparien toiveista nähtävissä kuitenkin kaipuuta vaihteluun, ja monet parit etsivätkin tuoreempaa ja vähemmän kuultua vaihtoehtoa. Aivan kuten aiemmin luetelluissa suosikeissa, on nykypäivän nousevissa suosikeissa paljon elokuvamusiikkia. Esimerkkeinä mainittakoon tässä Pirates of Caribbean -elokuvan tunnussävelmä sekä Star Wars -elokuvien musiikkeja. Häämusiikkitoiveet jakavat myös kirkkomuusikoiden mielipiteitä. Toiset pidättäytyvät mieluummin perinteissä, toiset taas hyvin mielelläänkin ottavat haasteita vastaan ja sovittavat mitä erilaisemmista toiveista urkusovituksia.

Löysin mielenkiintoisia ja yllättäviä tietoja vanhoista häämarsseista. Meille nykyaikana muuten tuttuja, nykyisin muissa yhteyksissä käytettäviä musiikkeja onkin aikoinaan käytetty häämarsseina. Tästä esimerkkinä törmäsin tietoon, jonka mukaan varsin tunnettu hautajaismusiikki 'Oi, kallis Suomenmaa' onkin ollut alun perin häämarssina. Kansakouluopettaja K.W. Hanell lähetti tämän vanhan häämarssin Suomen Kirjallisuuden seuralle jo 1870-luvulla. Heikki Klemetti loi muutaman tahdin muutoksella siitä vakuuttavan surumarssin. (Poroila, 2014, viitattu 18.5.2020.)

Kruunuhäiden yksi tärkeimmistä elementeistä oli musiikki. ”Ei häissä mitään tehty ilman musiikkia”, vakuutti kaustislainen valtapelimanni Antti Järvelä haastattelijalleen Erkki Ala-Könnille. (Nikula, 2013, 31.) Häihin kutsuttiin tavallisimmin kaksi tai kolme viulupelimannia 1700- ja 1800-luvuilla.

Mukana saattoi olla myös klaneetinsoittaja. Klarinetti oli pidetty soitin, sillä sen kuuluva ääni kuului hyvin myös ulkona. 1800-luvun lopulla mukaan tuli myös harmonikka, jota etenkin pelimannipiireissä haitariksi kutsutaan, ja myös muita soittimia. Harmonikan katsotaan syrjäyttäneen klarinetin käytön hääsoittimena. (Talvitie-Kella 2010, 128.)

Länsi-Suomessa pidettiin häämarssia kunnia-asiana, ja jokaisella oman arvonsa tuntevilla kunnalla oli oma häämarssinsa. (HÄÄIDEASIVUSTO amoriini, 2019, viitattu 14.5.2020.) Häämarseissa, kuten muussakin pelimannimusiikissa, näkyy paljon myös hääparien mukaan nimettyjä marsseja, mainittakoon esimerkkeinä Häämarssi Föglöstä, Häämarssi Kokkolasta tai Lindforsien häämarssi ja Rahkolan tyttären häämarssi.

Haastavaksi häämarssien tutkinnassa ja etsimisessä osoittautui pelimannien tapa nimetä marsseja. Sama marssi saattaa olla esimerkiksi eri kylässä nimetty toisin. Ihan ensimmäisenä ei tulisi mieleeni Napoleonin marssin olevan toiselta nimeltään Vanha häämarssi Pohjanmaalta. Toisaalta esimerkiksi Napoleonin marssiksi nimettyjä marsseja on useita.

5 HÄÄPELIMANNIT

Hääpelimannien ja kansanmusiikin rooli häissä oli merkittävä. Pelimannien musiikista vieraat tunsivat häiden eri vaiheiden alkamisen. Tulopeli, eli häihintulomarssi, aloitti hääjuhlan. Sitä soitettiin sen aikaa, kun häävieraita tuli. Sitten alkoi Tellamarssi, yksi tietty marssi, jota soitettiin tellaväen kokoontumisen merkiksi. Hääpari oli piilossa eri huoneessa, josta heidät noudettiin tellaväen valmistauduttua. Kulkueessa kulki etummaisena tietysti morsiuspari, heidän jälkeensä puhemies ja kaaso. Pappi odotti tuvassa. 1700-luvulta alkaen vihkimiset tapahtuivat kirkkoissakin, ja kulkue kulki kylän halki kirkkoon pelimannien soittaessa häämarsseja koko matkan ajan. Vihkimisessä pääpaino oli papin puheella. Vihkimisen jälkeen alkoi jälleen soida. Onnittelumarsseja soitettiin vieraiden kätellessä ja onnitellessa hääparia. Jopa hääjuhllisuuksien loppuksi soitettiin marssi. (Talvitie-Kella 2010, 127.)

Pelimannit ovat keränneet ja lainanneet musiikkia aina muilta, myös oman elämänpiirinsä ulkopuolelta. Tärkeimmät vaikutteiden antajat olivat kirkko, säätyläiset ja herrasväki sekä sotilaat. Sotilassoittajilta haettiin opetusta, ja sotilasmusiikkia opetettiin korvakuulolla. 1900-luvun alkuvuosina musiikin kuuleminen oli varmasti harvinaista. Äänilevyjä ei juuri ollut eikä radiokaan ollut vielä edes haaveissa. Pelimannien liikkua tarttui korvaan uusia sävelmiä. (Helsingin Wanha Warusväki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. 1999, viitattu 18.5.2020.)

Hääpelimannit olivat kyliensä merkittävimpiä soittajia. Soittajien kyvyt ja maine mitattiin hääsoitossa: arvostetuin titteli, joka soittajalla saattoi olla, olikin juuri hääpelimanni (Asplund 2006, 337). Häät olivat toisaalta pelimannien keskeisiä esiintymistilaisuuksia, ja niissä kyläkuntien asukkaiden kanssakäyminen kielirajojenkin yli aina naapuripitäjiä myöten asetti myös häämusiikin erityiseen asemaan. Häämusiikin asemaa ei voi koskaan liialti korostaa. (Nikula 2013, 6.)

1900-luvun alussa suurhäiden perinne hiipui. Perinne jäikin yksittäisten osaajien varaan. 1940-luvulle tultaessa alkoi radiosta kuultava musiikki kiinnostaa nuoria naapurin pelimannin musiikin sijasta, mutta kuulon- ja muistinvaraisuus säilyi kuitenkin soiton opettelussa. Nuotinluku ja -kirjoitustaito ei tuolloin ollut vielä kehittyntä. 1950-luvulla vanhakantainen, persoonallinen soittotyylillä olikin enää yksittäisten soittajien varassa kaikkialla muualla paitsi Kaustisella, jossa tietoisesti tehtiin työtä perinteen elvyttämisen ja säilyttämisen eteen jo tuolloin. Työ siellä jatkuu edelleen kenties voimakkaammin kuin muualla. (Elävä perintö 2020, viitattu 18.5.2020.)

Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla järjestettiin vuonna 2017 kruunuhäät, jossa vihittiin kolme paria. Kansanmusiikki-instituutin johtaja Matti Hakamäki kertoo Kaustinen Folk Music Festivaalin lehdistötiedotteessa hääperinteen merkittävydestä koko kansanmusiikille seuraavaa: ”Kansanmusiikilla on ollut länsisuomalaisissa häissä tärkeä seremoniallinen asema. Häät ovat pitäneet perinteen elossa, samoin kuin lauluhäät Karjalassa vaikuttivat laulun elinvoimaisuuteen sillä alueella. Ilman häitä kansanmusiikkia ei ehkä olisi olemassakaan!” (Kaustinen Folk Music Festivalin lehdistötiedote 2017, viitattu 11.05.2020.)

6 LIITEÄÄNITE

Päädyin tekemään taiteellisen osion äänitteenä. Äänitteet ovat erillisenä liitteenä. Opinnäytetyön ohjaajani ehdotti vaihtoehtoa, ja totesin ajatuksen olevan aikataulullisesti kaikkein paras vaihtoehto juuri tähän opinnäytetyöhön. Äänitteellä soittavan RoiMu-yhtyeen muusikot asuvat kaikki Rovaniemellä, mutta kaksi heistä työskentelee eri paikkakunnalla, eikä kummallakaan ole säännöllistä työaikaa. Jos tähän olisi vielä pitänyt löytää konserttiaika Ouluun, olisi kuvio ollut kenties jo turhankin haastava. Äänite on äänitetty urkukappaletta lukuun ottamatta RoiMun harjoitusten yhteydessä. Urkukappale äänitettiin minun kotonani meidän omilla sähköisillä uruillamme. Alkuperäinen tarkoitus oli äänittää ne Kemijärven kirkossa, mutta poikkeusoloaikana huhtikuussa 2020 totesimme kotona tehtävän äänityksen olevan kaikkein turvallisimman vaihtoehto.

Esimerkkimarssien valinta oli haastavaa. Itseäni miellyttäviä häämarsseja on valtava määrä, mutta tietoja itse kappaleista on yllättävän vaikea löytää. Hyvin usein alkuperä onkin vain arvailujen varassa. Yritin kuitenkin löytää juuri niitä marsseja, joita olisi todennäköisimmin alun perin käytetty juuri vihkitoimituksen yhteydessä ja joista olisi edes jonkinlaista faktatietoa saatavilla. Toisaalta poimin äänitettäviin marsseihin esimerkkejä alueellisista muunnoksista. Oli mielenkiintoista huomata, miten nuotintetuissa häämarsseissa on näkyvissä silloinen korvakuulon käyttäminen, ja se miten marssit muuttivat muotoaan, kun ne kulkivat kylältä toiselle, soittajalta toiselle.

Aarreaittani nuottien suhteen toimi muun muassa Vanhoja pelimannisävelmiä eli Suomen kansan sävelmiä -teos, joka ilmestyi Ilmari Krohnin toimittamana ensimmäisen kerran vuosina 1893–97. Suomen Kirjallisuuden Seura (SKS) julkaisi siitä uusintapainoksen (1975) ja se lienee edelleen laajin pelimannisävelmiä sisältävä teos.

Joitakin kappaleita olin joskus ainakin kuullut, kenties soittanutkin, ja nuotit löytyivät omista kansioista. Tutkimustyön kautta pääsin kuitenkin itsekin tutustumaan myös minulle ennalta vieraisiin marsseihin ja niiden tarinoihin.

6.1 Napoleonin marssi

Tämä marssi tunnetaan useilla nimillä, kuten Vanha häämarssi, Sveaborgs marsch ja Napoleon. Ilmari Krohnin Vanhoja pelimannisävelmiä -kokoelmassa nro 642 tämä marssi on nimeltään Vanha häämarssi Pohjanmaalta. Tämä on juuri sillä nimellä (nro 642). Sävelmä on tunnetuimpia marssejamme ja yksi eniten soitettuja. Siitä on tehty lukuisia toisintoja, ja se on hurmannut kauneudellaan myös aikamme ammattikansanmuusikoita. Siitä on tehty valtava määrä toinen toistaan kauniimpia sovituksia. Minunkin nuottivarastoistani niitä löytyy useita. Suomalaisia marsseja -nimisessä julkaisussa, jota sotilassoittokunnat edelleen käyttävät, on tällä marssilla nimenä Suomalainen marssi. Toisinaan nimenä voi olla pelkästään Napoleon. (Helsingin Vanha Warusväki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. 1999, viitattu 18.5.2020; Kalaniemi 2009, 71.)

6.2 Marsch

Teerijärvi sijaitsee reilun kymmenen kilometrin päässä Kaustiselta. Aikaisemmin Teerijärvi oli oma kuntansa, mutta nykyisin se on osa Kruunupyyn kuntaa. Teerijärvi on vahvasti ruotsinkielinen kunta.

Frans Jansson (1879–1935) oli Teerijärven tunnetuin ja taitavin pelimanni, joka kirjoitti ja esitti myös kupletteja. Hänen taituruutensa tunnettiin aina Helsinkiä myöten, jossa hän asui ja työskenteli Valtion Rautateillä 1900-luvun alussa. Frans Jansson esiintyi myös esimerkiksi elokuvateattereissa yleisölle filmikelan vaihdon aikana. Hän oli erittäin suosittu esiintyjä myös häissä. (Nikula 2013, 34.)

Marsch on tallentunut hänen soittamanaan. Se muistuttaa kovin paljon edellistä, Napoleonin marssia, ja voineekin ajatella, että tämä on Teerijärvellä, ehkä Helsingissäkin soinut versio vanhasta ja tunnetusta Napoleonin marssista. Mielestäni tässä kuvastuu koko Teerijärven maisema. Ruotsalaisvaikutteet näkyvät siellä vahvasti rakennuskulttuurissa, sisustuksessa, kaikessa. Kuten ruotsalaistyylliset verhot ovat pitsiä ja röyhelöä tulvillaan, ovat tämänkin marssin kuviot runsaasti koristellut. Siinä, missä erittäin suomalaistyyllistä pohjanmaalaisuutta edustava Napoleonin marssi edellä, kulki suoraviivaisesti kulkujaan, on tässä jokainen kulku koristeltu.

6.3 Järvelän Antin marssi

Nikulan kylä oli 1800-luvun puolivälin aikoihin Kaustisen rukkiteollisuuden keskus. Kylä sai 1900-luvun kehityksen perusteella arvonimet ”Kaustisen laulava kylä” ja ”Kanttoreiden kylä”. Viime vuosisadan alussa koko Kaustisen nuorisoseuratoiminta keskittyi Nikulaan. Sinne perustettiin muun muassa torvisoittokuntia ja musiikkiyhdistys. Tähän vaikutti kaustislaissyntyinen opettaja Juho Sanfred Luoma eli Samppa Luoma (1877–1940), joka myös keräsi sekä tallensi paikallista hääperinnettä ja -musiikkia. Nikulan kylässä on ollut myös erittäin vireää pelimanni- ja muu musiikkitoiminta. Esimerkiksi kuorotoiminta on ollut varsin vilkasta näihin päiviin asti. (Nikula 2013, 105–106.)

Viulupelimanneja on Nikulassa ollut aina. Tunnetuin hääpelimanni oli Oskari Nikula (1884–1964), Nyypakan Oska. Hänen on mainittu olleen kaustislaisten hääpelimannien kärkiviisikossa. Sanoetaan, että jopa Friiti Ojala tunsu itsensä pieneksi hänen rinnallaan. Oska soitti laajalla alueella häitä, aina Ähtävää myöten. (Sama, 107.)

Mauno Järvelän ”Friiti Ojala, pelimanni” -vihkossa tämä on nimellä Häihintulomarssi (Järvelän Antin marssi), ja Heikki Nikulan ”Häämusiikkia kielirajalla” -kirjassa tämä tunnetaan samalla nimellä Häihintulomarssi. Tämä on toisinto aiemmin kuullusta Napoleonin marssista. Friiti Ojalan (1892–1951) mainitaan soittaneen tätä. Friiti Ojala taas on kertonut oppineensa soitto-ohjelmistonsa Viljami Jylhältä. Jylhän kuoltua vuonna 1913 peri Friiti tämän paikan hääsoittajana. Hänen kanssaan tuolloin soittivat muun muassa Antti Järvelä ja Kalle Tastula. Myöhemmin soittokavereina oli esimerkiksi Elias Kentala ja Konsta Jylhä. (Järvelä 2018, 8.)

6.4 Häämarssi

Arto Järvelän (1964–) Häämarssi edustaa uudempaa sävellystyötä. Marssia on esittänyt ja levyttänyt mm. Ampron Prunni ja JPP, jotka kuuluvat suomalaisen kansanmusiikin kärkiyhtyeisiin. Järvelä on yksi Suomen tunnetuimmista pelimanneista. Järvelän suvun pelimanneja tunnetaan jo

1700-luvun alusta. Hän on opiskellut Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla, josta valmistui musiikin maisteriksi 1994. (Kansanmusiikin ja kansantanssin edistämiskeskus KEK, viitattu 10.03.2020.)

Järvelä muisteli säveltäneensä tämän marssin vuonna 1987. Marssia ei sävelletty kenenkään erityisen hääparin vuoksi. C- ja D-osat syntyivät Arton kertoman mukaan paikallisjunassa matkalla Espoosta Helsinkiin, mikä kuuluukin näissä osissa, joissa säveltäjän omien sanojen mukaan on "kolkuttelevampi tahti". (Järvelä, Facebook-viesti 15.03.2020.)

Olen kuullut tätä marssia esitettävän myös kahdessa osassa. Alkuosa, joka säestetään pitkillä soinnuilla, on soinut hääparin astellessa kirkkoon vihittäväksi. Loppuosa, jossa harmooni 'tämmää' perinteisellä komppityylillä, on soinut sitten parin poistuessa kirkosta.

6.5 C-duurimarssi ja Storstugans marsch

Myös tämän arvellaan kuuluvan alun perin Napoleonin sotien marsseihin. Leander "Mos-Leander" Englundin tiedetään soittaneen Storstugans Marschia. Siinä on paljon kaustislaista C-duurimarssia. Ilmari Krohnin kirjassa nimenä tälle marssille on Häämarssi Pohjanmaalta (no 643). Alexander Slotte sanoitti tämän, ja Sol över backen on sanoitettuna hyvin tunnettu suomenruotsalaisten keskuudessa. Marssia on käytetty myös vieraiden vastaanottomarssina, josta nimitys Tulopeli (Gästerna samlas). (Nikula 2013, 14.)

C-duurimarssi on erittäin tunnettu nykyäänkin pelimannien keskuudessa. Kappaletta kuulee esimerkiksi Kaustinen Folk Music Festivalilla useita kertoja päivässä, niin esiintymislavoilla kuin tapahtuman perinteisissä puskasoitoissa. Tämä on yksi niitä kappaleita, jonka 'kaikki' osaavat, ja sitä soitetaan pelimannien tavatessa pitkästä aikaa.

6.6 Häämarssi Hauholta

Häämarssi Hauholta on Juho Suomelan soittama marssi. Juho Suomela oli maanviljelijä ja kansanpelimanni, joka syntyi yli 130 vuotta sitten Hauhon Tuittulan kylässä. Hänen instrumenttinsa oli kaksirivinen haitari. Ehkä hieman poikkeuksellisesti eivät hänen vanhempansa olleet pelimanneja, mutta kylläkin kovia rallattelemaan. Heidän rallattelunsa ansiostaan Juho opetteli soittamaan ja säveltämään. Nuotteja ei Juho Suomela osannut, mutta hänellä kerrotaan olleen luontainen soitutaju. Bassojen täytyi hänen mielestään olla kohdallaan, tai muuten ei soitto kuulostanut miltään. Kansanpelimannina Suomela oli erittäin suosittu, ja ura kesti pitkään. Sävellyksiä ja lauluja hän ehti tehdä suuren määrän. (Keuruun pelimannit, viitattu 18.5.2020.)

Häämarssi Hauholta kuuluu myös niihin marsseihin, joista minulta löytyi monta nuottia. On mahdollista tietää, mikä on alkuperäinen versio. Kenties Juho Suomelakin on soittanut marssia useilla eri tavoilla. Erot olivat lähinnä pienissä kuvioissa, toisessa nuottiversiossa enemmän koristeltuina.

Päätin kunnioittaa marssin alkuperää niin paljon, että soitin tämän marssin äänitteelle itsekkin kaksirivisellä haitarilla. 2-rivinen haitari on diatoninen näppäinharmonikka, jonka diskanttipuolella on vain kaksi riviä. 1- ja 2-rivisillä haitareilla soitin tuottaa eri äänen samasta näppäimestä palkeen kulkusuuntaa vaihtamalla. 2-riviset ovat erivireisiä, eli eri soittimet on viritetty eri sävellajeihin. Suomessa käytettävissä 2-rivisissä yleisin viritys on G/C, jossa diskanttipuolen ulkorivi käyttää G-duuriasteikon ja sisäriivi C-duuriasteikon säveliä. 2-rivisten bassojärjestelmiä on kaksi: tasabassoinen ja ristibassoinen. Tasabassoisessa soittimessa voidaan soittaa kukin soitin vain tiettyyn palkeen suuntaan. Soinnut ovat tavallisesti G-duurin ja e-mollin I-IV-V -sointuasteet. Ristibassoisessa soittimessa soitin on enemmän, ja ne soivat samanäänisesti. Palkeen suunnalla ei ole tällöin väliä bassojen suhteen, mutta diskanttipuoli on edelleen vaihtoääninen. (Paalanen 2015, 24–25.)

6.7 Mos-Leanders brudmarsch

Kuten hyvin monilla aiemmillä marsseilla, myös tällä on monia nimiä. Ähtäväläinen perinteen tallentaja, opettaja Albert Borgmästars, on merkinnyt tämän marssin muistiin vuonna 1918 Ähtävällä

(Brudmarsch från Esse). Kaustisella marssin toisintoa soitetaan Morsiusfatimarssina. Nimi Mos-Leanders brudmarsch on nykyisin tunnettu nimi Ähtävällä. (Nikula 2013, 32.)

Marssia soitti jo 1850–70 -lukujen aikoihin Johan Mattson Lillkung (k.1894), joka oli ajalleen harvinainen pelimanni siinä mielessä, että hän ansaitsi elantonsa soittamalla. Hänen lempinimensä oli Kungen, joka tuli hänen kotitilansa nimestä. Vieläkin Ähtävällä kerrotaan tarinaa Kungenin maagisesta viulusta. Soitin myytiin mestaripeleimannin kuoleman jälkeen nuorisoseuran järjestämässä arvonnassa. Viulun voittaneen nuorukaisen lestadiolainen äiti ei hyväksynyt soitinta kotiinsa. Äiti poltti synnillisen instrumentin, ja kerrotaan, että viulu paloi seitsemällä liekillä. (Sama, s. 31.)

6.8 Porilaisten marssi

Marssia on soitettu monin paikoin häiden lopetusmarssina. Erityisen arvokkaaksi lopetusmarssiksi tämä koettiin, koska sitä soitettiin myös herrasväen juhlissa. Kansanomaiseen viulunsoittotyylisiin ei kuitenkaan sovi pitkät äänet, joten niitä koristellaan rikkailla kuvioilla. Kaustislainen versio noudattaa muilta osin melodiaa uskollisesti.

Helmikuussa vuonna 1936 oli maisteri AO Väisänen kutsunut Yleisradion ohjelmaansa Puolituntia kansanmusiikkia Friiti Ojalan, joka soitti kaustislaisen version Porilaisten marssista. Ojala oli tämänkin oppinut Konsta Jylhän isältä Viljami Jylhältä. AO Väisänen kertoi ohjelmassaan siitä, miten Porilaisten marssi oli siirtynyt sotilassoittajilta kansanmusiikkiin. (Helsingin Wanha Warusväki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. 1999, viitattu 18.5.2020.)

Järvelän pelimannit Kaustiselta olivat Finlandia-talossa Vanhan Kalevalan 150-vuotisjuhlan päättilaisuudessa esiintymässä vuonna 1985. Arvokkaassa tilaisuudessa oli paikalla myös Tasavallan presidentti Mauno Koivisto. Presidentin saapuessa soittivat Järvelän pelimannit tietysti Porilaisten marssin. Mutta he soittivatkin tämän kaustislaisen vanhan version, joten kaikki eivät tunnustaneet kappaletta. Yleisradion kokeneen naispakinoitsijankin kerrotaan moittineen: "Mitä kummallisuuksia ne kaustislaiset olivat tulleet presidentille soittamaan" (Helsingin Wanha Warusväki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. 1999, viitattu 18.5.2020.)

AO Väisänen oli vuoden 1936 radiolähetyksen jälkeen julkaissut tarkan nuotinnoksen Friiti Ojalan Porilaisten marssista. Helsingin vanha warusväki-sivustolla kerrotaan Väisäsen päättäneen kertomuksensa mainokseen:

*“Luulisin nuottinäytteemme, joka antaa hyvän käsityksen kansansoittajain muuntelutaidosta, kelpaavan eriskummaisuuksena viuluniekkojemme kotoiseen soolo-ohjelmistoon.”
Sivusto jatkaa erittäin osuvasti: “On se kelvannut – muunakin kuin pelkkänä eriskummaisuuksena.” (Sama, viitattu, 18.5.2020.)*

7 POHDINTA

Kirkkomuusikko voi joutua kohtaamaan monenlaisia toiveita kasuaalitoimitusten musiikkeihin liittyen. Erikoismessujen, kansanlaulukirkkojen ja esimerkiksi Tuomasmessujen suosio kasvaa, ja se kertoo mielestäni seurakuntalaisten tarpeesta kuulla muutakin kuin perinteistä musiikkia. Kansanmusiikki on osa jokaisen suomalaisen identiteettiä, kulttuuria, jota tulisi vaalia. Muissa maissa kaikki kansanperinteeseen kuuluva on osa tavallista arkea. Se näkyy kaikessa. Kansanmusiikki soi kirkkoissa ja kylillä, kansallisasut kannetaan ylpeydellä. Toisin on Suomessa. Mielestäni mekin voisimme olla ylpeitä kauniista kansanmusiikistamme ja muustakin kansanperinteestä. Kuten tämän työn alussa totesin, on kansanmusiikin määrittelevä hyvin vaikeaa. On kuitenkin todettava, että kansanmusiikkia on eri muodoissa ollut aina. Kansanmusiikki ja erilaiset perinteet ovat osa meitä, kenties jopa niin voimakkaasti sisällämme, ettemme aina edes tiedosta asiaa. Mielestäni tästä kertoo esimerkiksi nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa erittäin suuren suosion saaneen Lauri Tähkön musiikki, joka erittäin selvästi pohjautuu kansanmusiikkiin.

Kanttorin työssä usein työpäivät venyvät pitkiksi, eikä uuden ohjelmiston opetteluun jää tarpeeksi aikaa. Tätä voisi helpottaa esimerkiksi verkostoitumalla oman kunnan musiikkiryhmien kanssa ja kenties löytää muusikoita tai musiikinharrastajia, jotka voisivat tulla avustamaan, ehkä jopa soittamaan häämarsseja. Kansanmusiikin häämarssit taipuvat uruillekin, vieläpä kohtalaisen helposti ja pienellä vaivalla. Onhan iso osa virsikirjamme virsistekin kansantoisintoja Suomesta tai muista maista.

Seurakunnissa on ilahduttavan paljon monipuolistakin kuorotoimintaa. Myös soitinryhmätoimintaa voisi kehittää seurakuntiin. Kansalaisopistoissa ympäri Suomen toimii huikean suuri määrä erilaisia soitinryhmiä. Tässä voisi seurakunnillakin olla mahdollisuus kasvattaa yhteisöllisyyttä. Monissa seurakunnissa pidetään etenkin keväisin häämusiikin iltoja. Niissä voisi hyvin esitellä perinteisten ja erittäin suosittujen häämarssien sekä elokuvamusiiikkien ohella myös vanhoja pelimannimarsseja.

Monet kanttorit ja seurakunnat käyvät kovaakin taistelua siitä, sopiiko maallinen musiikki kirkkoon. Onko kansamme perinteinen kansanmusiikki maallista musiikkia? Voiko ylipäätään tehdä rajausta hengellisen ja maallisen musiikin väliin? Voiko erityisesti instrumentaalisävellys olla kiellettyä maallisuuden vuoksi? Mielestäni tästä esimerkkinä toimii myös Kansanlaulukirkko, jossa suomalaiset

kansanlaulut on sanoitettu uudelleen hengellisin sanoin. Olen ollut toteuttamassa tuota kokonaisuutta useita kertoja Rovaniemen seurakunnassa. Huomioni tilaisuuksista oli epätavallisen innostunut seurakuntalaisten osallistuminen lauluun. Melodioiden tuttuus helpottaa varmasti yhteislaulun osallistumista. Jotkut seurakuntalaiset kertoivat löytäneensä itsestään yllättävänkin suurta hengellisyyttä juuri näissä tilaisuuksissa. Onpa kansanlaulukirkko houkutelut kirkkoon sellaisiakin kävijöitä, jotka eivät ole aktiivisia kirkkokävijöitä. Ajattelen, että kenties tässäkin näkyy myös meidän suomalaisten sisältä kumpuava kansanperinnerakkaus, juuri aiemmin mainittu tiedostamaton perinnetietoisuus ja -tunne. Ehkä onkin niin, että suomalaiset kansanlaulut ovat säilyneet vuosikymmentöiden ajan suomalaisten keskuudessa juuri siitä syystä, että niissä on jotain sellaista, joka vetoaa meidän suomalaisten sisimpää melodioiden tasolla.

LÄHTEET

Asplund, A., Hako, M 1981. Kansanmusiikki. Helsinki: Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.

Brodin G, 1990. Musiikkisanakirja. suom. S. Heikinheimo. Keuruu: Otava.

Elävä perintö, Kaustislainen viulunsoitto, 2020, viitattu 18.3.2020, https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Kaustislainen_viulunsoitto.

Helsingin Wanha Warusväki ja kaupungin hyvät asukkaat ry. ,2006,musikantti ja pelimanni, viitattu 14.5.2020 <https://hww.fi/www/sotilasmusiikin-ja-kansanmusiikin-yhteyksiael/>.

Häämarssi Hauholta, Keuruun Pelimannit, viitattu 18.5.2020 <https://keuruunpelimannit-fi-bin.directo.fi/@Bin/6496cb04e4920431ed79e033befe9ff5/1589811159/application/pdf/182045/Ha%cc%88a%cc%88marssi%20HauholtaKM.pdf>.

Järvelä A, Facebook-viesti 15.03.2020

Järvelä M, 2018. Friiti Ojala, pelimanni. Keuruu: Kansanmusiikki-instituutti.

Kaivola T, 2019, naimisiin.info, viitattu 10.5.2020 <https://www.naimisiin.info/haapas/haaperinteet-avioliiton-solmiminen.html>.

Kalaniemi M, 2009. Kevään kurjet Maria Kalaniemen ohjelmistoa harmonikalle. Helsinki: Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osasto.

Kansanmusiikin ja Kansantanssin Edistämiskeskus (KEK), viitattu 10.03.2020 <https://www.kansanmusiikkikansantanssi.fi/henkilo/jarvela-arto>

Merinen J, Ahti K, HÄÄIDEASIVUSTO amoriini, Tarinoita suomalaisista häistä, amoriini.com, viitattu 15.3.2020, <https://www.amoriini.com//tarinoitasuomalaisista/>.

Monenlaista musiikkia ympäri maailmaa, Suomalainen kansanmusiikki, ourvision-fi.com, viitattu 14.5.2020, <http://ourvision-fi.com/suomalainen-kansanmusiikki/>

Naimisiin.info, Hääperinteet Suomessa ja vähän muuallakin, viitattu 26.3.2020

<https://www.naimisiin.info/haapas/haaperinteet.html>.

Nikula, H 2013. Häämusiikkia Kielirajalla. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.

Paalanen, A 2015. Palkeen kieli. Vaihtoäänisen haitarin paljerytmiikka sävellystyössä. Helsinki: Sibelius-Akatemia Kansanmusiikin aineryhmä.

Pro Kaustinen ry. Kaustinen.net, INFO, 2020, viitattu 11.5.2020 <https://kaustinen.net/info/>.

Pro Kaustinen ry. Kaustinen.net, Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla vihitään kolme oikeata hääparia, 2017, viitattu 11.5.2020 <https://kaustinen.net/kaustisen-kansanmusiikkijuhlilla-vihitaan-kolme-oikeata-haaparia/>.

Talvitie-Kella, T 2010. Hääpolskasta haitarijatsiin. Tampere: Tampereen yliopisto, Musiikintutkimuksen laitos.

Väisänen A.O, porilaisten marssin kansanomaisen muunnelma, viitattu 13.4.2020

https://etno.net/system/files/aov_porilaisten_marssin_.PDF.

